

Waraga ya Bölis ma co Kürünsüs ya Eera ya **Tafa'da tumma**

Bölis arigiri waraga ya ungu co kadu ma kaniisa ka Kürünsüs anya ma Yünan ma dhabbu mo, kini ka tunggeene ka fiinii ma tara co tassa kene. I'i agadünnü tumma ma İnjüili co eene a kadu tamma ka Yasu kadhabbu. I'i aguu'bu eege ka nanggeedi iini ka ticci kene kanna nja iini ka arigiri ada nawaraga co eene lakiini kaleefe tatoroko eene ku'bu. İkiri ka tarigiri waraga ya ma takinyi tagi'di tanno eene ku'bu a'da üfürü tala eege ka oona.

Afeene afa kadu ma kaniisa ka Kürünsüs kafünü eema a Bölis ka oona a'da i'i atamü gürüüsü ya kadu ka kürüniigü iini ma co tunggu co kadu ma kaniisa na eema ka titaalo kene no, a'da taalo tafiiñi. Ka waraga tiya, i'i arigiri tumma ma eyi tiya iini dhabbu nja linggo ma teema tumma ma İnjüili ma Yasu ya Masala ka tagümmünü i'i iini ya. I'i afe'de agalaana kadu ma kaniisa a tumma ma tafa ka gürüüsü tiya eene ta'diila amang kene tamana a kadu tanno Masala nja linggo ma kaniisa ka na'buugu tököönö (2 Kürünsüs 9.10).

¹ A'a na Bölis tafiiñi ya Yasu Almasiihi a tasaasa tanno Masala, a'a nja örre ma angnga Timosaws ungngo tunggu waraga ya co kaniisa tanno Masala ka Kürünsüs nja kadu ma kaniisa

nye'd'de ka Akaiya. ² A Masala ma Pupa tiya aja nja Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi tanangnga türü aaga nja ta'diila.

Bölis amana ta'diila a Masala

³ Kada nangnga ta'diila a Masala Pupa tiya Uugaara yaaja Yasu Almasiihi, Pupa ya ana 'bangnga ya, nja Masala ma alüülü angnga ka iiye. ⁴ I'i alüülü angnga ka iiye ka dhögürü tiya aja ya in'dili amang kaja tambaanya talüülü kadu na dhögürü no ka iiye a talüülü tanno iidii ka'duga ka Masala ka eyi tiya iidii no. ⁵ Afa maaja kagosso ka dhögürü ma Almasiihi, angnga afe'de kagosso ka talüülü iiye. ⁶ Üürü ungngo kadhögürü ungngo kalüülü aaga ka iiye nja toolona kidi kara talüülü iiye, talüülü iiye naada eege kamiini ya anangnga aaga ka tidhi oona ku'bu a tümmünü eedi ku'bu ma dhögürü tiya unggodho ya iidii kadhögürü ya. ⁷ Tindhigii iidii kada kütü ka ööye miini ka takardha ku'bu ma tindhigii Masala, kudumma iidii ka tussu afe'de aaga tosso ka dhögürü tanno iidii, afe'de kosso aaga ka ta'baga nanggeedi tanno aja.

⁸ Nagöre niidii taalo ungngo kasaasa aaga katüürü ma tatoroko tanno agalinggo adene ana ungngo ka Asiya no, eema ya agalinggo adene ana ungngo ya adhabbu indhi ungngo taalo ka kambaanya ungngo taalo kamma a'da ara ungngo tefe ka 'di. ⁹ Kiki ungngo kide dhorro kidi ka nanggeedi a'da kagümmü adene ma inde, tumma kagüünii adene amang kidi tafa türri ka nanggeyi tanno iidii ka oona, lakiini ka Masala tammo iji kadu na ake no. ¹⁰ Oogo moolona

ungngo ka tatoroko ma inde afa ma tanno, oogo mara toolona. Kümmü angnga nanggeyi niïidü oono ma tindhígü oogo kono ka tüütü ka katoolona ungngo. ¹¹ Afa maada ka takinyi ungngo a tafara ka Masala tanno ada. A'da kadu kadhabbu kamana ta'diila a Masala ka üüdü ma ungngo, a Masala mara tanangnga baraka ya a'diila ya ungngo kono ka tamma kafara tanno kadu kadhabbu.

Bölis agere tumma niini

¹² A 'bítüngngö kabbü ungngo 'daniïsö ma nanggeedi tanno niïidü, yungngo iki ungngo a'da taneene niïidü ka 'büdhülü nja taneene tanno iïidü nja aaga no, ka tiicolo türü na Masala eege kamiini taalo a ta'dara ma tamö'dü, lakiini a türü tanno Masala. ¹³ Taalo ungngo karigiri ada tumma no co aaga no ada kara tiiröönö aaga tussu no, a'a nasaasa aaga a'da aaga tussu nye'd'de. ¹⁴ Afa maada ka tussu ungngo ara aaga saga tussu ungngo nye'd'de aaga tabbü 'daniïsö ana ungngo afa mungngo kara tabbü 'daniïsö ana aaga ka uuru tanno Uugaara Yasu.

¹⁵ Nakussu a'a tumma no nye'd'de kede ka tasaasa tö'dö kada kanna ka dhidha amang ka türü tagusunja aaga teera. ¹⁶ Kede kara co Makadoniya, ara a'a tadho kada kanna, a kede kara tafada ka Makadoniya ya, ara a'a tö'dö kada amang kada tatto a'a ma co a Yahüüdiya. ¹⁷ Kede ka tasaasa tumma 'dee, nakiïsinii ömö'dü alla nagalinggo a'a kada midhi, ara a'a tiki a'da ii' ii' nja kaw kaw ta unggodho kafeene co? ¹⁸ Masala mussu a'da tumma niïidü nja aaga no,

taalo kiki iïi nja kaw, ¹⁹ Kudumma i'i ya 'Bii'bala ma Masala yiïdi kadeema tumma miini nja aaga, ungngo nja Salwans nja Timosaws, taalo kiki iïi, alla kaw, lakiini kini taalo kaw illi iïi ya miini. ²⁰ Iïi ya miini ka tumma tanno in'dili, nggeege yungngo iïdi ka tiki a'da "Amiin" ana Yasu Almasiihi a tïndhïgi ko'do ma tïdhïndhi ma Masala. ²¹ Masala oogo mungngo manangnga angnga ka takardha ku'bu ana eere ma Almasiihi oogo mungngo ma'bunaana angnga. ²² Oogo mabbünnü hitimi yoono kaja ka oona, manangnga Koronggore yoono kaja ka nanggeedi.

²³ A Masala tussu a'da nanu a'a ka öö'dö ka Kürünsüs, a 'bangnga ma aaga kagu a'a. ²⁴ Taalo ungngo kasaasa ta'bunu aaga ka tamma ka Masala, lakiini ungngo ka linggo nja aaga amang kada ta dhodho kudumma maada katütü ka tamma ka Masala dhorro.

2

¹ I'i yungngo eede ka tiki a'da nafa tö'dö kada kanna iïdii a'a tanangnga aaga ka tümmü nanggeedi a'a a tagoroo'bo. ² Kudumma eede kara tanangnga aaga ka tümmü nanggeedi 'dee, a mada i'i yungngo ara tanangnga a'a ka tadhodho afa taalo kadu neede ka anangnga eege ka tümmü nanggeedi ka koroo'bo no? ³ A'a narigiri waraga ya kudumma tanno kede kara tö'dö kada nafa tanangnga kadu na amana a'a ka tadhodho tafa tanangnga a'a ka koroo'bo. Nussu tumma aaga nye'd'de dhorro a'da ara aaga tosso ka dhodho nja a'a aaga in'dili. ⁴ Narigiri ada a'a waraga ya co aaga ana eedi ka tigine a tatoroko

nja tadinigöögö ma eedi a fara tasuuru kede ka iiye, tumma neede no 'do ya a'a taalo nasaasa tanangnga aaga ka koroo'bo, lakiini a'a nagala ka asaasa a'da aaga tussu a'da nasaasa a'a aaga dhorro.

Taadha ka tatoroko tanno kadu

⁵ Lakiini ömö'dii ya ö'dö a tagoroo'bo ya, taalo anangnga a'a ka koroo'bo unggodho a'a, lakiini anangnga aaga ka koroo'bo nye'd'de kungngo, lakiini taalo tagoroo'bo ïn'dili, ii'dii tumma tadhappu ka ïndhi kini. ⁶ Anda'dimo ka takapusu adene tanno ömö'dii tiya ada kada kalinggo ana i'i aaga ïn'dili kungngo. ⁷ A 'bitüngngö a'diila ada kara tafünügü i'i ko'do aaga tafa kini ii'dii tagoroo'bo dhindho. ⁸ Ara a'a tiki aaga a'da aaga takogoona ma tassaasa i'i dhindho. ⁹ A'a narigiri ada aaga tumma no co aaga amang kede tussu a'da kaföönyö aaga tumma neede nye'd'de. ¹⁰ Kada kara ta'diila nja ömö'dii ka tatoroko tanno iini ya, na a'a taadha ka ömö'dii ka tatoroko tanno iini, ara a'a taadha kini kide kidha ma Almasiihi kudumma aaga. ¹¹ Kudumma Ebliisi kara tanggaaga tii'bi angnga, taalo angnga küürü ma tumma niini.

Kadu ma linggo ma timi'di tumma ma 'bitüngngö

¹² Kede ka öö'dö ka Tarwas ma teema tumma ma sorne tanno Almasiihi a fiinii ma linggo ma Uugaara tafa'da nja a'a. ¹³ Lakiini a'a naga tinigöögö kudumma eede taalo naduna örre ma a'a ya Tito ya kannaa, kikirii ka tattogo a'a nunggeene naco Makadoniya.

¹⁴ Tanangnga ta'diila a Masala tammo unggeene ana angnga ka fiinii ma tii'baana 'bucca ana Almasiihi. Masanna kondho ma tussu Almasiihi ka na'buugu in'dili. ¹⁵ Kadu na efe ka 'di no taalo kara tefe ka 'di ma nanggeyi tanno eene, lakiini ma ömö'di tiya eyi ka üüdü meene afiki'i'dö afe'de. ¹⁶ Kondho mo ka kadu tanno aama no ma feene nja kondho ma inde a kadu na oolonadene no tunya ma tefe ka 'di ma tamana kadu keefe ka 'di. Mada i'i yungngo ara tampaanya eema ya? ¹⁷ Taalo ungngo kanadene a tumma ma Masala dhabbu afa kadu öccö, lakiini keema ungngo tumma ma Almasiihi dhorro kidha ma Masala kada kadu tanno oono.

3

¹ Kafada ungngo angnga tafünögü nanggeyi naaja ko'do afe'de? Alla kasaasa ungngo waraga afa kadu könö ma talaana ndama aaga alla co aaga? ² Aaga ka waraga tiya iidii ya ikirinja kidi ka nanggeedi ussudene a kadu nye'd'de tiiröönö. ³ Kussudene aaga ka waraga tiya Almasiihi, ö'dö ndama linggo niidii taalo arigiridene ana ünggülü, lakiini a Koronggore tiya Masala ma adinö mo, taalo ikirinja ka maraayo ma misi, lakiini ka maraayo ma nanggeedi ma tadü'ddü.

⁴ Kamma ungngo ana eedi dhorro ana Almasiihi ka Masala kidha. ⁵ Taalo ungngo kiki a'da ungngo küünii eema a tussu tanno iidii, lakiini türü niidii ndama Masala. ⁶ Oogo mungngo manangnga ungngo ka tampaanya linggo ma timi'di tumma ma 'bitingngö, ya taalo ma tarigiri ma seriye, lakiini ma Koronggore, seriye

ya arigiridene ö'dö ana inde, lakiini Koronggore ö'dö a tefe ka 'dii.

Tidhindhi ma timi'di tumma ma 'bitingngö

⁷ Üürü linggo ma inde ko'dodene a kireere'be ka niigisi kö'dö a tidhindhi amang ka laala ya Israyil taalo kambaanya tadinö dhugudha ya Müüsa kudumma tidhindhi ma dhugudha tiya iini ya ara saga titaalo ya. ⁸ Taalo linggo ma Koronggore kara kakogoona ma tidhindhi? ⁹ Üürü linggo ma tasigi kadu ka tidhindhi ya, ara tii'baana dhorro a linggo ma tidhindhi tanno ara tö'dö a toolona. ¹⁰ Niimö ya akadhindhi ya taalo tidhindhi kini 'bitingngö a'dugadene kudumma tidhindhi ka tagii'bi i'i 'bitingngö no. ¹¹ Üürü niimö ara titaalo ya öö'dö a tidhindhi ara tidhindhi na tiya ara tö'dö a tefe ka 'di ta'billi ya tafaanya.

¹² Kudumma aja ka tindhigii no ya, kalinggo ungngo 'biini kungngo. ¹³ Taalo ungngo kafeene nya Müüsa ya kaküdhü ten'di iini ka iiye, amang ka laala ma Israyil tafa tiji töyeene ma titaalo ma tidhindhi tanno eene. ¹⁴ Nanggüüdü neene ka tangga'da ta'bitingngö, nanggüüdü neene katünküdhü a ten'di tiya miini ya, kene ka türi sorne ma timi'di tumma ma 'billi, ara ten'di tatandhaka ka ömö'dii kara tuurna Almasiihi keere. ¹⁵ Lakiini ta'bitingngö aleefe ten'di kene ka nanggeedi ka türoonö ma seriye ya Müüsa. ¹⁶ Ka ömö'dii kara tapadaga ka Uugaara ara ten'di ma taküdhü iiye tatandhaka. ¹⁷ 'Bitingngö

Uugaara i'i ya Koronggore, a 'buugu ya Koronggore ya Uugaara ka tanna kide ya, ara tahürra tanna kide. ¹⁸ Angnga ïn'dili kungngo kiji angnga tüdhindhi ma Uugaara ana iiye ka tatandhaka afa almandara angnga takatem'bele kada Koronggore tiya miini ya, ka tüdhindhi na ö'dö ndama Uugaara, i'i ya Koronggore.

4

Eema ka nadhafala

¹ I'i yungngo a Masala ka anangnga 'bangnga ungngo ka linggo tanno, taalo ungngo kara tari'ba. ² Kaadha ungngo ka eema tiya ka raaya ya, taalo kaneene ana ünggü ka nanggeedi, ungngo taalo küüsini kadu a tumma ma Masala. Lakiini kala ungngo tumma ma timin'da ungngo takindhügi oona niidi ko'do a tumma miini co ka kadu ka nanggeedi kidha ma Masala. ³ Üürü tumma ma İnjüili niidi ka tadünnü no ka küdhü, eege ka tünggündü a kadu tanno aama no. ⁴ Eege taalo kamma, kudumma masala ma 'büdhülü tiya a'binnyi eege ka iiye amang kene tafa tiji töyeene na öyeene ada kene no, töyeene ma tumma ma İnjüili ma tüdhindhi na Almasiihi, ya koronggore ma Masala ya. ⁵ Taalo ungngo keema tumma ma eyi tiya iidü, lakiini a tumma ma Yasu Almasiihi ya Uugaara ya, kalinggo ada aaga kada kasaga ka üdü ma Yasu. ⁶ Kudumma Masala ka tiki a'da, "Fa ka töyeene ka öö'dö kürö ndama ndüüli mo," oogo mungngo manangnga töyeene noono kidi ka nanggeedi, amang ka

töyeene ma tessu eema ma tiddhindhi na Masala ka dhugudha tiya Yasu Almasiihi.

⁷ Ungngo ka nadhafala ma tam'bala ma tümmü eema ya, amang kini tessu adene in'dili a'da türü na Masala eege kamiini taalo niidi. ⁸ Tatoroko ka dhigi ungngo ku'bu ka na'buugu in'dili, lakiini taalo ka'dingga, ungngo tadhere lakiini taalo ungngo kagi'di. ⁹ A kadu talinggo ungngo, illi Masala taalo maadha kidi, ungngo ta'dinggaene illi ungngo taalo ka taaya. ¹⁰ Ungngo 'bucca kümmü dhügürü ma inde tanno Yasu amang ka tefe ka 'di tanno iini tanna kidi ka oona. ¹¹ Ungngo na efe ka 'di no ara ungngo takeke 'bucca ka üdü ma Yasu amang ka tefe ka 'di tanno iini tijidene ka tuu'da tanno iidii kara titaalno. ¹² Nggeege inde kalinggo kidi ka oona, lakiini tefe ka 'di kungngo ada.

¹³ Sorne iki, "Nageema a'a kudumma eede ka tamma." A koronggore ma tamma tiya kidi ya, angnga tageema kudumma aja ka tagamma. ¹⁴ Kussu ungngo a'da Masala mafiki'dö Uugaara Yasu ka inde ya, ara tanangnga angnga ka fiki'dö ka inde afe'de ana Yasu, öö'dö ana aaga nja ungngo kono kidha. ¹⁵ Eema ya nye'd'de kudumma aaga, Masala mamana eema angnga dhabbu, a kadu no amana ta'diila a Masala nja tiddindhii tanno adhabbu no.

Tefe ka 'di a tamma ka Masala

¹⁶ Nggeege taalo angnga kara kari'ba, salsa a tuu'da naaja saga titaalno, illi ömö'di ya ka tuu'da ka teene ya, ara tindinaana oona a naganuuru.

17 Kudumma 'bandhügürü tiya idhilli ya ya ara titaalo ya yaaja ka dhügürü ya indinaana tidihindhi angnga ta'billi. **18** Kudumma aja taalo kanaana iifye ka eema tiya aja kijöögö ya, illi eema yaaja ka titaalo kijöögö ya, eema yaaja kijöögö 'bitingngö ara titaalo, illi eema yaaja ka titaalo kijöögö ya, i'i yungngo ara tüütü ta'billi.

5

Tefe ka 'dii naaja ka 'dotombo'do

1 Kussu angnga a'da fangga ma 'büdhülü maaja ka taganna kide mo mara türküdü, nöö'dii naaja kungngo ka 'dotombo'do ta'billi a Masala ka tarü'bünü angnga taalo ka arü'bü adene ana ii sine ma nakömö'dii. **2** Angnga 'bitingngö ka tadinigöögö angnga ma tasaasa 'dii ya 'dotombo'do ka kirninja kaja ka oona. **3** A kaja kara tagirni i'i kaja ka oona ya, taalo angnga kara taganeene ana oona ku'bu. **4** A 'bitingngö kaganna angnga ka fangga ma 'büdhülü, angnga tagüünii muuyu ana eema ka tindhi kaja taalo a'da angnga kasaasa takirnö ku'bu, lakiini angnga tagirni kide ko'do amang ka tefe ka 'dii ta'duuru niimö ya ara titaalo ya. **5** Lakiini Masala oogo mungngo makindinaana fiinii ya kaja ku'bu manangnga tümmü ku'bu ma Koronggore angnga amang kaja tessu iini.

6 Lakiini ta'bitingngö kütü angnga ka tamma dhorro, kussu angnga tumma aja ka tanna ka tuu'da tanno ka ku'b'ba ka Uugaara ku'bu no. **7** Angnga keefe ka 'dii a tamma ma Masala taalo a niimö tiya aja ka tönö kide ya. **8** Kidhi

angnga oona ku'bu angnga tasaasa tö'dö kürö ndama tuu'da tanno ara angnga ka taneene nja Uugaara. ⁹ Salla angnga saga taneene aja ka tanna ku'b'ba, angnga kasaasa Uugaara ka tamma kaja. ¹⁰ Kudumma aja in'dili kungngo ara angnga ka'dingnge kidha ma tahükümü ya Almasiihi, amang ka ömö'di taluna niimö yiini ka tagalinggo a'da akaleefe ka tuu'da, üürü ka'diila üürü ka toroko.

Lingga nja ta'diila nja Masala

¹¹ Kussu ungngo tikiiri ka tussu ri'ba ma Uugaara, ungngo teema nja kadu a'da Masala mussu ungngo dhorro a'a nasaasa a'da aaga tussu ungngo ana eedi tiya ada afe'de. ¹² Taalo ungngo kafünögü nanggeyi niidi ko'do kada kidha afe'de, lakiini kasaasa ungngo tafa'da fiini aaga, amang kada tafünögü ungngo ko'do, amang kada taluna niimö yaada ka asaasa tüni iini a kadu tanno alaala oona a kadu ndama kürö ün'düngngö a'da taalo ndama eedi ka teene. ¹³ Üürü ungngo kanagaaga ya, kanagaaga ungngo a Masala. Üürü ungngo ka'dara ya ungngo ka'dara kudumma aaga. ¹⁴ Kudumma aja kada kasaga ma tasaasa tanno Almasiihi a'bunu ungngo kide, kaja ka ndagussu a'da ömö'di unggodho eyi ka üdü ma kadu nye'd'de, kadu nye'd'de kaaya nja iini. ¹⁵ I'i eyi ka üdü meene nye'd'de kungngo, kadu na efe ka 'di no taalo kara tefe ka 'di ma nanggeyi tanno eene. Lakiini ma ömö'di tiya eyi afiki'dö afe'de ka üdü meene ya.

16 Ndama uuru tanno taalo ungngo kussu ömö'dü ka tatuu'da, kakussu ungngo Almasiihi ka tuu'da, illi 'bitüngnö taalo ungngo kussu i'i nggeege afe'de. **17** Üürü ka ömö'dü kara taneene nja Almasiihi ya, ara tamö'dü tiya insili ya, eema ya illi ya anda taalo, eema nye'd'de anda issi. **18** Eema ya nye'd'de ö'dö ndama Masala muuraana angnga ka oona nja Almasiihi mo, manangnga linggo ungngo ma tuuraana a kadu ka oona. **19** Masala muuraana kadu ka oona nye'd'de nja Almasiihi a ta'diila ma eyi tiya oono, taalo ümmü eege ka tatoroko tanno eene, manangnga ungngo ka teema tumma ma tuuraana ka oona. **20** Angnga kungngo keema tumma ma Almasiihi, afa Masala oogo mungngo ma eema ana onggo'do tanno aja, yungngo iidü kadeema nja aaga ana eere ma Almasiihi a'da aaga ta töönjülü, aaga tümmü ajeene nja Masala. **21** Masala manangnga ömö'dü ya taalo üünü tatoroko ka tatoroko ka üdü ma angnga amang kaja ta'diila kidha ma Masala ana i'i.

6

1 Ka linggo tanno iidü nja Masala no, kasaasa ungngo aaga na amma ka türü tanno Masala no, aaga tafa tümmöönö kada eema ün'düngnö.
2 Oogo makiki,

“Ka uuru meede ka tamma ya, naföönyö a'a
 tumma nüüdü,
 a ka uuru ma Masala ka tamma, uuru ma toolona
 naga kinyi a'a o'o ko'do.”

Ara a'a tadirina tumma o'o 'bütüngngö uuru ma toolona eege kungngo.

Dhügürü ya Bölis

³ Ungngo taalo kasaasa takara ka ömö'dii kidha iï'i tumma tagu ungngo. ⁴ Linggo niïdii ka talinggo no kasaasa ungngo a'da kussu adene a'da linggo na Masala eege kamiini, a tidhi oona ku'bu ka dhügürü miini, ka talinggo adene nja dhügürü. ⁵ Tabbü adene nja tapusu adene nja taga'da 'buugu adhügürü tadinigöögö a taneene ana iïre. ⁶ Ka tinsili ma eedi nja tussu eema nja tidhi oona ku'bu, nja 'bangnga nja muuyu ka Koronggore tiya Insili ya, nja tasaasa ajeene dhorro. ⁷ A tumma ma timin'da nja türü tanno Masala nja eema ma koro'bo tiya a'diila ya ka niïsö ma kuri nja niïsö ma küüle. ⁸ Ka tïdhïndhi nja midhi, kümmü ungngo kada oroko kümmü ungngo ka'diila ungngo katimin'da, lakiini kümmü ungngo kada korokoro. ⁹ Taalo kussu adene ungngo lakiini kümmü ungngo a'da kussu adene, ungngo taaya lakiini kefe ungngo ka 'dii, ungngo tabbü adene lakiini taalo kagirinadene. ¹⁰ Kamüürü ungngo lakiini ungngo ka dhodho turi kungngo, taalo eema kide illi kadu ka tüüsü kadhabbu, afeene afa taalo eema kide illi ungngo kana eema in'dilli.

¹¹ Ka kadu ma Kurnusus ka keema ungngo tumma ma timin'da nja aaga, ungngo tafa'da nanggeedi niïdii aaga nye'd'de, ¹² taalo ungngo kümmü nanggeedi ma aaga, lakiini aaga kungngo kümmü nanggeedi ma ungngo adha. ¹³ Nggeege a'a neema a'a nja aaga 'bütüngngö afa

maada kada laala tiya eede kungngo, aaga üünii ana ungngo afa müüdi ka tüünii ana aaga, aaga fada nanggeedi naada ungngo ka sigiirii.

Aaga fa tosso nja kadu tanno kitaalo kamma ka Masala no

¹⁴ Aaga fa tosso ka dholle tanno unggodho no nja kadu tanno taalo kamma ka Masala no. Minna yungngo ara tuuraana ta'diila ka oona nja tatoroko? A minna i'i yungngo ara tuuraana töyeene ka oona nja ndüüli? ¹⁵ Taalo niimö ma tuuraana Almasihi ka oona nja Ebliisi? A minna i'i yungngo ara tuuraana ömö'di ya amma ka Masala ya ka oona nja tiya taalo amma ya? ¹⁶ Taalo la ma Masala ara tullu ana koona nja la ma namasala ma 'büdhüüli? Angnga ka nöö'di ma Masala tammo efe ka 'dii mo, afa ma Masala ka tiki, "Ara a'a taneene nja eene nunggeene nja eene kene ka söödö na a' ta Masala tammo eene kada kadu tanno eede." ¹⁷ I'i yungngo a Masala ka tiki,

"Aaga aadha eene ka oona,
aaga tafa taneene nja eene.

Aaga fa tümmü eema ya nyoro ya ka oona,
amang kede tamma kada."

¹⁸ Masala mana türü mo miki, "Ara a'a ta Pupa
tiya ada
aaga ta laala tiya eede."

7

¹ Üürü timi'di tumma no nye'd'de kungngo, Masala manangnga angnga nagöre eede, kada

---

6:16 6.16 Lawi 26.12; Armiya 32.38

6:17 6.17 Asaiya 52.11

6:18 6.18 2 Samwiil 7.14

kagala tuu'da naaja kinsili ka tatoroko ma tuu'da nja koronggore, angnga taganeene ka tinsili ma ri'ba ma Masala.

Bölis adhodho

² Aaga amma kidi a nanggeedi, taalo ungngo küünü ada ömö'dii ku'bu, nja talinggo eema ya toroko ya nja tallogo ma eema tiya ömö'dii töccö.

³ Taalo a'a nadiri tumma no ma tasigi aaga, nilli a'a ka tiraana kadhadha a'da aaga kungngo iidi ka nanggeedi a'da angnga taganeene ka'dügüllü angnga takaaya ka'dügüllü. ⁴ Namma a'a kudumma aaga dhorro nabbü 'daniişö ana aaga nafünügünja ko'do nja dhügürü tiya iidi ya, eedi yeede adigine a ta'diila dhorro a dhodho.

⁵ Taalo tuu'da niidi ka kagünü 'do jiddi miidi köö'dö ka Makadoniya, ka'dingga ungngo ka ta'digineene nja diidi kürö nja ri'ba ka teene. ⁶ Lakiini Masala mamana tiicolo aja ka nanggeedi muu'bu ungngo ka eedi ka tö'dö tanno Tito. ⁷ Taalo ka tö'dö tanno iini unggodho eege, lakiini ka ta'diila tanno iini ka tuna kada no, ka'diila oona eede kini ka tirina tumma ma aaga ungngo, ka tasaasa tanno ada nja fara tiya ada nja tagu'daana ka eedi tanno ada kudumma a'a, amang kede tadhodho dhorro.

⁸ Üürü a'a nangnga aaga ka koroo'bo a waraga tiya eede ya, taalo a'a nara teema kada kussu a'da aaga kada kussu a'a adha, nussu a'a a'da waraga ya anangnga aaga ka koroo'bo lakiini ara tagünü idhilli. ⁹ Nadhodho a'a 'bitüngnö taalo kudumma eede kafa kada aaga tagoroo'bo, kudumma ada kagoroo'bo a fiinii ma tussu kide

afa ma Masala ka asaasa ungngo taalo kili aaga ka oona. ¹⁰ Kudumma tagoroo'bo ma tussu kide ana Masala ya kiji atö'dö a taadha ka tam'baga ma toolonadene a'da kitaalo tagoroo'bo kide, lakiini tagoroo'bo ma kadu ma 'büdhülü ya, kicci tö'dö ana inde.

¹¹ Aaga assa ka tagoroo'bo tanno ada a tussu kide tanno Masala no manangnga aaga kanaana iiye kide, ri'ba naada nja tasaasa nja tagu'daana ka eedi nja ta'diinö ka eema nye'd'de, kussu kadu kinsili aaga ka nanggeedi ka eema tiya 'do. ¹² Aminna üürü a'a narigiri ada aaga, taalo kudumma ömö'di tiya üünii ada kadu ku'bu ya nja tiya üüninja ku'bu ya, lakiini amang kada tijöögö kadha ma Masala a nanggeyi tanno ada kadakardha ku'bu ma ungngo. ¹³ Aaga kungngo kanangnga ungngo ka tidhi oona ku'bu, lakiini dhodho niidi kadhabbu 'do kudumma dhodho tanno Tito kudumma koronggore tiya iini ka ta'baga oona ku'bu ana aaga in'dili kungngo. ¹⁴ Nala a'a ta'diniga oona coo'do neede iini ana aaga taalo kanangnga a'a kaana modolo. Lakiini eema yiidi kadiraana aaga ya nye'd'de aga timin'da, yungngo ta'diniga oona niidi ana aaga co Tito, kütü ka co ööye miini dhorro. ¹⁵ Eedi yiini akogoona ma tasaasa aaga, kini kara tagiigi taföönyö eema naada in'dili nja tamma kini nja tamma kini tanno ada a ri'ba ma Masala a ta'deedene ka oona. ¹⁶ Ka'diila oona eede namma ka tumma tanno ada ma eema nye'd'de.

8

Tawaana ma gürüüsü koona

¹ A 'bütüngnö nagöre eede, kasaasa ungngo a'da aaga tussu a'da minna a türü ma Masala ka tagalinggo a kadu ma nakaniisa ka Makadoniya. ² Ka dhögürü tiya eene ya dhabbu ya, ya Masala ka ta'b'ba eege iini ya, kadhodho dhodho na dhabbu no, a tassa keema neene dhindho no, tagala kanangnga eege kana eema dhabbu a tamana eema ku'bu tanno eene. ³ Ara a'a tiki aaga a'da kanangnga ku'bu dhabbu ndama nanggeedi tanno eene ka teene, adhabbu adagii'bi türü neene. ⁴ Kaga'bunu angnga kide, kasaasa a'da eege tosso ka tonsoona ma eema ma tunggu co a kadu ma kaniisa. ⁵ Kagala kada-galinggo adhabbu adha, yüdü ka tagümmöönö ka nanggüüdü ya, kümmünü nanggeyi neene Uugaara ka dhidha, kassa ka tamma kidi a tasaasa ma eedi tiya Masala.

⁶ Kiki ungngo a Tito a'da atiimö linggo ma baraka nja aaga, afa miini ka ata tüm'bü miini ku'bu kungngo. ⁷ Kana aaga eema nye'd'de kungngo, tamma ka Masala nja tumma, nja ta'dara, nja tasaasa ta kinya eema a kadu nja tasaasa tanno ada nja ungngo no, ungngo tasaasa aaga afe'de a'da aaga takardha ku'bu ka linggo ma tasaasa ajeene ma türü, ⁸ taalo a'a na'buna aaga kide, lakiini a'a nasaasa tassa ka tasaasa ma kadu könö ka dhorro ma tara tussu a'da ka köje tasaasa naada nya? ⁹ Kussu aaga türü na Uugaara tiya aja Yasu Almasiihi üpü eyi yiini co kudumma angnga a'da eema ungngo iini nye'd'de, amang kada tana eema a ta'döngngönyö tanno iini.

¹⁰ Tumma neede kiki, a'diila nja aaga ada kara

tatiimö naada ka tata tüm'bü miini kambele no, kudumma ada aaga kungngo kasaasa ka dhidha. ¹¹ Aaga tiimö linggo 'bitingngö amang ka tasaasa tanno ada tunggeene nja tatiimö tanno kada no. ¹² Üürü aaga kasaasa tanangnga eema ku'bu, ara Masala tamma ka niimö tiya ada kanangnga ku'bu ya, taalo ka eema tiya taalo ya.

¹³ Taalo a'a niki a'da aaga tadhügürü ara kadu öccö ka lingnge, lakiini a'a niki a'da aaga taneene kada köje. ¹⁴ Aaga tinya eema a kadu tanno eema katitaalo kene no, amang kene tinya eema aaga kini kara titalo kada taka öccö, amang ka eema taköje kada. ¹⁵ Sorne ma Masala iki, "Ömö'dü ya awaana eema koona dhabbu ya, taalo ara türeene kini, ömö'dü ya awaana eema koona idhilli ya, taalo niimö ara titalo kini."

Tito agürünüdene ma co Kürünsüs

¹⁶ Nanangnga a'a ta'diila a Masala kono ka anangnga tumma ma linggo tanno ka Tito ka eedi afa meede kanaana iiye kada kungngo. ¹⁷ Taalo i'i akogoona ma tamanaga eema angnga sugi, lakiini i'i akardha ku'bu adinigöögö ma tasaasa tö'dö kada kanna ndama eedi tiya iini unggodho i'i. ¹⁸ Kagürünü ungngo örre ma angnga ya nja iini, ya kadu ma nakaniisa ka tafünögü i'i ko'do ka linggo kudumma ma İnjili ya. ¹⁹ Afe'de ya, kadu ma kaniisa kagesse i'i miini ka tunggeene nja ungngo ma talinggo linggo na 'diila no, niidi ka talinggo no ma tafünögü Uugaara ko'do, ma tussu a'da ungngo kasaasa

takinyi aaga, ²⁰ kakardha ungngo ku'bu ii'di ömö'di öccö tanangnga hetti ungngo ka eema ya a'diila ya. ²¹ Tumma niidi ka tümmöönö ka nanggeedi no 'do, a'da ungngo talinggo eema ya a'diila ya, taalo ka Uugaara kidha unggodho oogo, lakiini ka kadu kidha afe'de.

²² Kagürünü ungngo örre ma angnga nja eene, yiidi ka tagüri linggo niini ungngo taluna i'i ussu ka eema dhabbu, a 'bitingngö amma kada ana eedi dhorro. ²³ A Tito ya akinyi linggo nja a'a kada kannaa, a nagöre ma angnga na unggeene nja iini no, eege kadafiini ma nakaniisa, Almasi-ihı ara tafünüğünja ko'do ana eege. ²⁴ Nggeege aaga ala tasaasa naada a kadu dhorro a nüümö ya anangnga angnga ka ta'diniga oona naaja coo'do ana aaga amang ka nakaniisa tijöögö.

9

¹ Taalo ama eede ka rigiri ada ka waraga aaga ma eema tiya kadu kagürüniiği iini ma tunggu co kadu tanno Masala. ² Nussu a'a linggo naada na a'a tadhadho iini kidha ma kadu ma Makadoniya, niki eene a'da nagöre ma angnga no ka Akaiya no kindinaana oona ku'bu ma kambele ma tanangnga ku'bu, a tagu'daana ka eedi naada ka anangnga eege ka tüni nggeege.

³ Lakiini a'a nagürünü nagöre ma angnga no kada, kudumma ta'diniga oona tanno ii'di ana aaga, tanggaaga ta nüümö ün'dügüngngö amang kada tindinaana oona ku'bu afa ma tiya eede ka tiki aaga ya kungngo. ⁴ Nari'ba eede kara tö'dö nja kadu ma Makadoniya, öccö kaluna aaga kitaalo kindinaana oona ku'bu, a modolo

tümmü angnga amang kede tafa teema a'da aaga kungngo ka anangnga ungngo ka tadhodho. ⁵ Yungngo eede ka tiki a'da a'diila eede kara tiki a nagöre ma angnga a'da kadhe a'a köö'dö kada aaga tindinaana eema yaada kindinaana ku'bu dhabbu taalo ndama rüsü.

Leele dhabbu

⁶ Amang kada tagiigii a'da ömö'dii ya adiniigii idhilli ya ara migile miini tidhilli, ömö'dii ya adiniigii dhabbu ya ara migile miini tadhabbu.

⁷ Ömö'dii ya asaasa tamana eema ku'bu amana ku'bu afa ma tiya iini ka tiraana ana eedi tiya iini ya, taalo tümmü rüümü taalo ömö'dii ma ta'bunu i'i kide, a tagussu tafa tagu i'i kudumma ömö'dii tiya amana eema a kadu ana eedi ka tinsili ya Masala masaasa i'i. ⁸ Masala mambaanya tagusu türü nye'd'de ka eema nye'd'de nja naganuuru aaga tana eema yaada kasaasa ya eema ya a'diila ya tagusunja aaga ka linggo tanno a'diila no ïn'dili. ⁹ Afa ma sorne ka tiki,

“Asümünaana eema ku'bu na anangnga a kadu
tanno eema katitaalo kene no dhabbu,
ta'diila niini a tüütü ta'billi.”

¹⁰ Masala mamana tööyö a taleele nja miteene ma taguri ya mo, mara tanangnga nasigeene ka'diila a migile tadhabbu ma ta'diila ma nanggeedi tanno ada. ¹¹ A Masala tanangnga aaga kadüüsü ka eema nye'd'de kungngo, amang kada tamana a kadu turi amang ka kadu tamana ta'diila a Masala kudumma ungngo.

¹² Tafiki'dö a linggo tanno a'diila no taalo köödhü ka tamana eema a kadu tanno Masala sugi, lakiini anangnga kadu kamana ta'diila a Masala dhabbu afe'de. ¹³ Kadu katafünügü Masala ko'do kudumma tamma tanno ada nja taföönyö tumma ma İnjüili nja ada kamana eema tanno ada ku'bu. Aaga tosse kide nja eene nja kadu töccö afe'de. ¹⁴ Kafara ka Masala kudumma aaga ana nanggeedi tanno eene, ara co kada kudumma türü tanno Masala na dhabbu no kanangnga aaga no. ¹⁵ Angnga tanangnga ta'diila a Masala ka türü tiya oono ka amana angnga dhabbu, taalo ömö'dü ma tambaanya teema kide.

10

Bölis ümmöönö ka eyi tiya iini

¹ A'a na Bölis, nasaasa aaga ana eedi ka tiicolo nja tidhi oona ku'bu na Almasiihi, a kadu könö tiki a'da, kede kara taneene nja aaga niicolo ka eedi, lakiini eede ka tanna ku'b'ba na rüsü. ² Nasaasa a'da eede kara taneene nja aaga ya, aaga tafa tanangnga a'a ka tarüsü, rüsü neede kara taneene nja kadu iini kara tiki kide a'da ungngo kaneene taneene ma tuu'da. ³ Kaneene angnga a tuu'da ma tadü'd'dü, lakiini angnga taalo keema koro'bo ma eema ma tuu'da. ⁴ Eema ma koro'bo yiidü taalo ama tuu'da ma tadü'd'dü, lakiini türü na Masala kara ta'böyö tarü'böönö na kidhö no ku'bu. ⁵ Ungngo tarüdü ta'diniga oona coo'do nja nüümö tiya akara ada diidi ma pussu tumma ma Masala anangnga tumma nye'd'de ka pabuusu, angnga tanangnga

i'i kaföönyö tumma na Almasiihi. ⁶ Kada ka tümmü tumma ma Masala dhorro ya, iküri ungngo ka tapusu kadu na silli eema no a tatiimö taföönyö naada.

⁷ Kadïnö aaga nüümö ndama kürö miini, ömö'di ya ussu eyi yiini a'da i'i ya ömö'di tiya Almasiihi ya, fa kini ada dhorro kudumma iini ka tatiya Almasiihi ya, ungngo afe'de ka tanno Almasiihi afa i'i. ⁸ Taalo modolo magu a'a salsa na'diniga oona coo'do a tauugaara tanno Masala ka anangnga ungngo no, ma tindinaana aaga taalo ma taga'da aaga. ⁹ Afa tafeene afa nuurugu ri'ba ada ka nanggeedi, ana kawaraga tiya. ¹⁰ Ara ömö'di könö ana kada a tiki a'da, "Waraga ya Bölis idhïndhi ïndhi, lakiini kini ka taneene nja angnga a 'bangnga ka oona, a tumma niini taalo ka idhïndhi." ¹¹ Amang kene tessu kiidü karigiri ada ka waraga a'da kitaalo ungngo küütü kafeene nja tiya iidü kataneene nja aaga ya kungngo.

¹² Taalo ungngo kara tambaanya tosse nanggeyi niidi ku'bu afa kadu na füngü nanggeyi neene no ko'do, eege kagesse nanggeyi neene ku'bu unggodho eege ka köje ana oona neene ka oona unggodho eege a'da taalo ka'dara. ¹³ Lakiini ungngo taalo kara ta'diniga oona ko'do iini, lakiini tamana ma ndhigïnö tanno Masala ka anangnga ungngo no ndhigïnö na Masala afa kaja ungngo tala aaga. ¹⁴ Taalo ungngo karisi ko'do a ta'diniga oona coo'do tanno iidü. Üürü ungngo taalo kö'dö kada, kudumma iidü ka tagöö'dö kada dhorro a'da İnjili ma Almasiihi mungngo iidü. ¹⁵ Taalo

ungngo ka'diniga nanggeyi niïdi coo'do ka linggo tanno kadu könö ka talinggo no, lakiini kasaasa ungngo tassa ka tamma naada tinggiridene ikiiri ndhigïnö ma linggo naaja tadhabbu ka ndhigïnö.

¹⁶ Ara ungngo teema tumma ma İnjïili no ku'b'ba ka naanya tanno ada no, taalo ungngo ta'diniga oona niïdi coo'do ka linggo tanno ömö'di töccö ka ndhigïnö ma linggo tanno iini. ¹⁷ Lakiini, “Ömö'di ya 'dinigi eyi yiini coo'do ya, fa kini a'diniga eyi yiini coo'do ana Uugaara.” ¹⁸ Taalo ömö'di ya afünügü eyi yiini ko'do, i'i yungngo adho ka fiini, illi ömö'di ya Uugaara ka tafünügü i'i ko'do ya.

11

Bölis nja kadafiinï tanno korokoro no

¹ A'a nasaasa a'da aaga tidhi nanggeedi ku'bu a 'banda'baga tiya eede ya idhilli ya, lakiini aaga kümmü aaga a'a nggeege. ² A'a nagu'daana ka eedi ma aaga ka Masala kidha, kudumma eede ka tagümmünü aaga ku'bu ma ömö'di unggodho ya Almasiihi amang kede tanangnga aaga iini afa talömü minsili mo. ³ Lakiini a'a nari'ba afa ni ka taküüsini Hawa ana ünggü tammo iini, ara nanggüdü naada taga'dadene nggeege ka fiini ma tamma ka Almasiihi. ⁴ Üürü ömö'di öccö öö'dö kada, eema tumma ma Yasu könö a'da taalo Yasu yiïdi ka teema iini nja ada kara ta'duga koronggore öccö keefe taalo afeene nja tiya ada ka'duga, alla İnjïili keefe taalo mafeene nja tammo ada ka'duga mo, ara kagala ka'diila.

⁵ Niïrii a'a eyi yeede a'da taalo a'a no idhilli ka kadafiïni tanno iïfi no. ⁶ Üürü tumma ka kii'bi a'a ya, taalo tessu eema kara tii'bi a'a, lakiini kussu adene ungngo ka eema nye'd'de.

⁷ Alla a'a natoroko kudumma eede ka öö'dö a tumma ma Masala aaga a'da taalo faana kide, nüpü eyi yeede co, ara aaga kico aadha?

⁸ Namma a'a ma ta'duga gürüüsü ka nakaniisa könö amang kede tamünüğü aaga ko'do iini.

⁹ Kede ka taganeene nja aaga a'da taalo niïmö kede, lakiini taalo nakan'dana ka ömö'di a'da anangnga niïmö a'a, nagöre ma angnga na ö'dö ndama Makadoniya no kamana eema a'a nye'd'de, yungngo eede ka takardha ku'bu a'da nafa tanyamanya aaga ka oona ma eema ï'ndili, yungngo eede ka tümmü eyi yeede dhorro. ¹⁰ Ka tumma tanno Almasihi ka tanna kede timin'da ya, taalo ömö'di ka naanya ma Akaiya tafaga a'a keere ka a'diniga oona tanno eede coo'do.

¹¹ Aminna? Kudumma a'a taalo nasaasa aaga? Masala mussu tumma eede ka asaasa aaga.

¹² Lakiini yeede ka talinggo 'bitüngngö ya, ara a'a tüütü ka tüünii eema yeede ka tüünii, amang kede taadha kadu na kiki a'da eege ka'diniga oona coo'do, kalinggo afa mungngo kungngo.

¹³ Eege ka kadafiïni tanno korokoro no, kalinggo ma tüüsüni kadu kümmü nanggeyi kada kadafiïni tanno Almasihi. ¹⁴ Taalo aaga kama tadhere, kudumma Ebliisi kara tatem'bele oona niini afeene nja tadhangga ma töyeene. ¹⁵ Taalo tadhere eege kungngo, üürü kadu ma linggo niini küünii ünggü a'da eege ka kadu ma linggo tanno a'diila no. Keere kungngo Masala mara tapusu

eege ka tatoroko ma linggo tanno eene no.

Bölis eema tumma ma dhügürü tanno iini

¹⁶ Ara a'a teema afe'de, taalo ömö'dii öccö tiki kide a'da a'a na'baga, lakiini aaga amma kede salsa ka taa'baga amang kede taduna nüümö yeede ka ta'diniga oona coo'do iini. ¹⁷ Tumma neede ka teema no taalo tumma na Uugaara eege kamiini, lakiini a'a na'diniga oona coo'do afa 'baga. ¹⁸ Tumma ma kadu ma 'büdhülü ka'diniga oona coo'do, ara a'a ta'diniga tekere. ¹⁹ Aaga na 'dara no, aaga ambaanya kadu na nagaaga no a dhodho! ²⁰ Aaga ambaanya taneene ma kadu tanno ümmü aaga kada kasaga no, kanyooro aaga, kagu eema yaada, kamidhi aaga, kabbü aaga ka dhugudha. ²¹ Magu modolo a'a meeđe kara tiki a'da ungngo kagi'di ka oona ma linggo tanno. Üürü ömö'dii öccö asaasa tabbü 'daniüsö ma iini ya, neema a'a afa 'baga, ara a'a takardha ku'bu nabbü 'daniüsö. ²² Üürü eege ka Ebraniin, a'a ka eyi yeede a'a na taga Ibrani taga Israyil, üürü ka kadaada tiya Abrahiim ya, a'a na 'bii'bala tiya Abrahiim afe'de. ²³ Üürü eege ka kadu ma linggo tanno Almasiihi ya, ara a'a tiki afa ömö'dii ya 'baga nagii'bi eege, nakambaanya a'a ta'b'badene nadagii'bi eege, nakete ka inde turi kungngo, naganna a'a ka pabuusu dhabbu nadagii'bi eege, nadakidhi oona ku'bu ka tabbü adene nadagii'bi eege. ²⁴ Kabbü Yahüdü a'a tüdümmü, a tiiso kukumu ömö'dii kaco iişine kafünü iidümmü afünü egiüsö. ²⁵ Nabbü adene a maguufi tiidoona, katiidirii a'a a nüigisi ta unggodho, a babüürü ta'bu ana a'a tiidoona,

niiyü ka söödö ma to uuru ana ooso miini.
²⁶ Ka tino tanno eede na dhabbu no, agalinggo 'biidi a'a ka naato, a kanyooro tagalinggo a'a, a Yahüüdü tagalinggo a'a nja tanno taalo ka Yahüüdü no, a kadu tagalinggo a'a ka naanya nja dhüile nja nagöre ma angnga no korokoro no. ²⁷ Nadhügürü a'a nüünii mananggööyö nja tadinigöögö turi, nja iire a tenege, nümmü tenege turi, natambaanya olle nja taneene ana oona ku'bu. ²⁸ Eema könö inggide afe'de, dhügürü meede ka tinigöögö ma nakaniisa nye'd'de kungngo. ²⁹ Ömö'di ka tagi'di na a'a tagi'di tekere? Ömö'di tara tüünii tam'baga a 'bangnga miini taalo tagu a'a?

³⁰ Üürü dhodho ma ta'diniga oona coo'do ka inggide, ara a'a ta'diniga oona neede coo'do a tagi'di tanno eede. ³¹ Masala nja Pupa tiya Uugaara Yasu mara tafünügünja ko'do ta'billi mo, mussu a'da taalo a'a nakorokoro. ³² Uugaara tiya linggo ada uugaara ya dhabbu ya ana eere a'da Alharis ya ma Demasak ya, anangnga kadu ka teere ka naginyeene ma anya meene kara tümmü a'a. ³³ Lakiini nagöre ma angnga kanangnga a'a ka singgili kimi'dina aru kide kadhiiki a'a caa'bu ndama ööye ma ar'da, noolon-adene kini ka iisine.

12

Bölis iji eema ya tö'dö ya

¹ Ara a'a ta'diniga oona coo'do nadhodho. A'da nussu a'a taalo taduna nüümö kide ara

a'a tunggeene a tumma na ö'dönja no tanno Uugaara noono kala a'a kide no. ² Nussu a'a ömö'dü ya Almasiihi inggide aga'dugadene aco 'dotombo'do tanno iidoona. A nagürüünü miini ka ndö'dö kada'baaga kafünü ka egüsö, taalo a'a nussu ömö'dü ka tuu'da alla kürö ma tuu'da tanno iini, Masala oogo mussu. ³ Yeede ka tessu ya, ömö'dü a'dugadene aco 'dotombo'do a tuu'da tanno iini alla ana oona ku'bu, taalo a'a nussu Masala oogo mussu. ⁴ Nussu a'a a'da a'dugadene aco 'dü ma singgi nataföönyö tumma kide taalo tadü'ddü ara tessu ka teema, itaalo ama iini ka tadünnü. ⁵ Ömö'dü ya miini ya ara a'a ta'diniga oona coo'do miini, lakiini a'a taalo nara ta'diniga oona coo'do illi a tagi'di tanno eede. ⁶ Üürü a'a nasaasa ta'diniga oona coo'do ya, taalo a'a na taa'baga, kudumma eede ka teema tumma ma timin'da. Lakiini taalo a'a na ta'diniga oona coo'do ii'dü ömö'dü öccö teema tumma ma a'a nja iini ka tiji aföönyö kede.

⁷ Amang kede tafa ta'diniga oona coo'do ma tüdhindhi ma tiya alanja a'a kakanangnga tımmi kede ka tuu'da kada tafiiñi tiya Ebliisi ma tabbü a'a. ⁸ Nafara a'a ka Uugaara tiidoona a'da ma'duga kede ka oona. ⁹ İkiri ka tiki a'a, "Türü neede ka 'dimo küdü, kudumma türü tanno eede kussu adene ka tagi'di." Nikiři a'a ka tadhodho na'diniga oona coo'do a tagi'di tanno eede no amang ka türü tanno Almasiihi taküdhü a'a ka oona. ¹⁰ Nggeege ya yungngo eede ka tadhodho ka tagi'di tanno eede nja teeladene nja midhi, a mananggööyö nja dhögürü ka üüdü ma Almasiihi, kudumma eede kara tagi'di nana türü.

Bölis adinigöögö ma kadu ma Kürünsüs

¹¹ A'a nungngo nanda'baga, aaga kungngo kaga'bunu a'a kide. Aaga kama tafünügü a'a ko'do, üürü taalo a'a na niimö ya, lakiini taalo a'a nadhilli ka "kadafiini tanno iifi no." ¹² Natakalaala eema aaga nidhi oona ku'bu kada ka söödö amang kada tussu a'da a'a tafiini, eema keefe a türü ma tale'bele eema. ¹³ Niimö öccö yungngo ada ka titaalo kafeene nja türeene ma nakaniisa iini, illi tumma eede ka titaalo nanyamanya aaga ka oona a'da aaga tanangnga faana ma linggo tanno eede a'a. Aminna aaga fa kede ka eema tiya eede ka tagüünü ana aaga ya!

¹⁴ A'a nungngo nakindinaana oona ku'bu ma tara tö'dö kada kanna asa tiidoona taalo a'a nara tanyamanya aaga ka oona lakiini nasaasa a'a aaga taalo almaala yaada, taalo laala indinaana eema ka kafaafa meene ku'bu, lakiini kafaafa eege kungngo kindinaana kene ku'bu. ¹⁵ Ara oona ta'diila eede kede kara taama eema yeede naama eyi yeede afe'de. Üürü a'a nasaasa aaga dhabbu 'dee ara aaga tasaasa a'a idhilli? ¹⁶ Afigi nggeege taalo a'a nanyamanya aaga ka oona ma niimö. Lakiini könö kiki a'da a'a nakorokoro. ¹⁷ Na'duga a'a niimö kada ndama kadu tanno eede ka agürünü eege kada no? ¹⁸ Naga'bunu a'a Tito ka öö'dö kada nagürünü örre ma angnga nja iini, aga'duga Tito niimö kada? Taalo ungngo kagalinggo a Koronggore tiya unggodho ya, taalo ungngo kuurna fiini ya miini ya keere?

¹⁹ Kiki aaga kide a'da tamma niidi no a'da ungngo ka ümmöönö ka eyi tiya iidii kada kidha? Keema ungngo ka Masala kidha ana Almasiiji,

tumma no ïn'dili nagöre eede ma tindinaana aaga ku'bu. ²⁰ Nari'ba a'a eede kara tö'dö kada kanna ara a'a taluna ka fiini tiya ada kitaalo kasaasa a'a iini ya, aaga taduna a'a ka niïmö yaada taalo kasaasa ya, nja eede ka taluna tagoroo'bo kada ka söödö, nja kïrïmï nja midhi nja tisaana ka oona nja tanu aana ka oona nja tadhe kadu nja tabbü na'dugiisine nja taga'da 'buugu. ²¹ Eede kara tö'dö afe'de ara Masala meede teela a'a nafara ma kadu kadhabbu na agüünï tam'baga ka dhidha no, kitaalo kaadha kide no, temelö nja füngngö nja kadu kadhoonyo nja tatoroko.

13

Tumma na eere no

¹ Tö'dö kada kada kanna neede kanda iidoona. Sorne iki a'da, "Niïmö ya ara teemadene ma kadu keera nja eene ka tiidoona kadïnö kide." ² Tö'dö kada kanna neede teera no, naganangnga a'a tumma a kadu tanno üünï tatoroko no, a'a nungngo nadirina afe'de a'da nitaalo a'a. Kede kara tafada taalo nara tana 'bangnga ma kadu tanno agüünï tatoroko kadhabbu no, alla kadu öccö. ³ Kudumma ada kasaasa tussu a'da Almasiihi eema ana onggo'do tammo eede, Almasiihi taalo agi'di ka oona ma talinggo nja aaga, lakiini i'i ana türlü kada ka söödö. ⁴ A'da i'i abünnünja ka salii'bi a tagi'di tanno iini, illi i'i 'bitüngngö efe ka 'dï a türlü tanno Masala. Ungngo afe'de kagi'di kini, lakiini a türlü ma

Masala ara ungngo tefe ka 'dī ana i'i ma talinggo ada aaga.

⁵ Aaga iirii nanggeyi naada ta'diila, kümmü aaga tumma ma Masala dhorro aaga iirii eyi yaada alla taalo aaga kussu nanggeyi naada a'da Yasu Almasiiji ungngo ada ka oona? Illi kada ka tagi'digi ko'do ka ta'b'badene. ⁶ Kasaasa ungngo a'da aaga tussu a'da taalo ungngo kagi'di. ⁷ Kafara ungngo ka Masala a'da aaga tafa talingngō eema ya toroko ya, taalo a'da ungngo kii'baana, lakiini amang kada tüünii eema ya a'diila ya salla ungngo a kadu saga tümmü ungngo kagi'digi ko'do. ⁸ Taalo ungngo kara tambaanya tüünii niimö ma tadiidi timin'da, lakiini kalinggo ada ungngo a timin'da. ⁹ Kudumma iidi ka tadhodho kiidii kara tagi'di, aaga tana türü, niimö yiidi ka afara ka Masala kide ya a'da aaga tadho ka fiinii aaga tinsili. ¹⁰ Narigiri ada aaga a'da nitaalo a'a kada kete amang kede tafa tüünii tatoroko ana aaga a'da a'a nungngo ata kete afa ma türü tanno Uugaara ka anangnga a'a no ma tindinaana aaga ku'bu taalo ma taga'da ada aaga ku'bu.

Tööjülü na eere no

¹¹ Keere kungno nagöre eede, aaga adhodho, nunggeene a'a ka fiinii ma ta'diila, aaga toodo kede nasaasa a'a a'da aaga timi'di tumma ka unggodho aaga taneene a ta'diila, a Masala ma tasaasa nja ta'diila, mara taneene nja aaga.

¹² Aaga tööjülü tööjülü na insili no. ¹³ Kadu ma kaniisa kööjülü aaga nye'd'de kungno.

14 Fa ka türü tanno Uugaara Yasu Almasiihi nja
tasaasa ma Masala nja tagureene ma Koronggore
tiya Insili aneene nja aaga nye'd'de kungngo.

Katcha

Katcha-Kadugli-Miri: Katcha (Old Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Katcha-Kadugli-Miri)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

bc98a4a0-1c85-5c7a-932a-7dcefd213f80